

Uldis Dumpis: "Cēsu novadā brauc, kur gribi, visur skaisti"

Cēsu novada Raiskumā pirms 41 gada tika uzņemta filma "Limuzīns Jāņu nakts krāsā", kas nu jau tautā ieguvusi simbolisku piederību Līgo svētkiem un kļuvusi par neatņemamu to sastāvdaļu. Tikpat neatņemamu, kā tās galvenie varoņi – izcilie latviešu aktieri. Mēs lepojamies, ka viens no galvenajiem filmas aktieriem – Uldis Dumpis – filmas tapšanās laikā Raiskumu tik ļoti iemīlēja, ka tepat arī iekārtoja savu lauku māju.

Viesojāties pie tautā iemīlotā aktiera Raiskumā, lai aprunātos par sajūtām un tradīcijām.

Labdien, Uldi!

Patiess prieks, ka savā aizvien rosīgajā dzīves ritmā atradāt laiku, lai uzņemtu pie sevis, savā lauku mājā Raiskumā. Noprotu, ka aizvien aktīvi turpinat filmēties un kāpt uz skatuves, vai pareizi?

Galīgi nē! Ar lielu pierunāšanu piekritu nelielai savai vecajai lomai *Ugunsgrēkā*. Redzes problēmu dēļ esmu prom arī no teātra. Tā nu tas ir, ka redze paliek arvien švakāka un vairs nevaru ņemt lomas. Tagad dzīvoju pilnasinīgu pensionāra dzīvi. Beidzot man ir

laiks paskatīties, kā uzplaukst manis stādītie koki. Te, manā sētā, gandrīz visi koki ir paša stādīti 40 gadu laikā. Pie ezera malas gan nē, tie visi ir Dieviņa stādīti. 40 gadi te pagājuši tādā mūžīgā skriešanā. Sākuma gados, kad nebija tādu moderno pļaujamo, kad vajadzēja visu ar izkapti darīt... (*smejas*). Man nebija laika. Atskrēju no Rīgas, kaut ko nopļāvu, protams, ne visu. Pēc nedēļas atbraucu, tas viss bija atkal izaudzis. Tad es parasti līdz 1.augustam beidzot visu biju nopļāvis.

Beidzot varat mierīgā ritmā un harmonijā dzīvot?

Jā, nu, ziniet, ļoti nosacīti. Pietiekami daudz kas neharmonisks pasaulē notiek. Tas atkal bendē visu.

Kādā intervijā lasīju, ka tieši filma "Limuzīns Jāņu nakts krāsā" bijusi liktenīga, jo tās filmēšanas laikā Jūsu ģimene iemīloja skaisto Raiskuma apkaimi. Kas jūs te tik ļoti vilināja toreiz?

Man sieva Raiskumu jau zināja. Viņas audzītēvs, komponists Marģeris Zariņš, bija labos draugos ar Raiskuma skolotāju Puriņu, tāpēc viņa jau kā bērns te bija pabijusi ciemos. Toreiz, kad Jānis Streičs atrada māju, kur filmēt *Limuzīnu*, tad mēs, aktieri, dzīvojām tepat, pa privātmājām. Mēs nedzīvojām Cēsu viesnīcā. Manai sievai Dainai te bija paziņas, kas mūs laipni uzņēma savā mājā. Tā mēs ar sievu un bērniem te jauki un ģimeniski padzīvojām filmēšanas laikā. Un tā arī mēs iemīlojām Raiskumu.

Protams, Raiskums vilināja ar savu skaisto dabu. Jau filmēšanas laikā šad tad braucām ar laivu *paspiningot*. Šo vietu es biju redzējis – vecu, pamestu kolhoza kūti. Toreiz nebija nekādas lielas intereses. Bet nākamajā 1981.gadā mana sieva meklēja vietu, kur filmēt J.Jaunsudrabiņa "Vēja ziedus". Tā kā Raiskums jau bija tuvs un pazīstams, tad radās ideja, ka varētu to darīt kaut kur tepat.

Sieva ciema priekšniekam lūdza, lai parāda kādas vecās mājas. Viņš atveda uz vecāko Raiskuma māju "Brauskas", kas ir tepat, blakus. Tad Daina apjautājās, vai nav kāda māja pārdošanā tādiem rīdziniekiem kā mēs. Viņš toreiz smejot teica: "Nemiet to kūti!"

Vieta skaista – pašā ezera krastā, tikai pamesta, nātrēs un izlietotās penicilīna pudelītēs ieskauta (*smejas*). Mani tas ieinteresēja, un tā mēs to visu aizsākām. 1982.gadā sāku jaukt nost to, kas bija palicis no kūts. Tad lēnā garā pārtaisījām te visu. Sākumā uztaisījām, lai ir jumts virs galvas un lai var pārgulēt. Bet tad mana meita ar ģimeni nolēma, ka pārvāksies te uz dzīvi. Līdz ar to vajadzēja apkuri, ūdeni un visu citu, lai ziemas dzīve varētu notikt. Tā tie 40 gadi ir aizritējuši...

Jūs pastāstījāt, kā pa šiem gadiem mainījusies Jūsu lauku sēta. Taču kā pa šiem daudzajiem gadiem mainījies pats Raiskums?

Mainījies ir noteikti. Pirmkārt, mūsu apkārtne, kā mēs smejamies "viena ceļa gājēji". Kad mēs te sākām dzīvot, te bija divas mājas: tepat blakus esošās "Brauskas" un tālāk – "Dumpji". Tāpēc bieži vien cilvēki jauc, domā, ka tās ir tās mūsu mājas. Bet, nē, tās

jau no veciem laikiem ir “Dumpji”. Tagad šeit, ja nemaldos, ir jau deviņas mājas.

Protams, ceļš ir labāks. Tas tagad tiek tīrīts. Pirmos gadus, kad mēs te ziemā nedzīvojām, te bija grūti iebraukt. Tagad tā vairs nav problēma – pašvaldība ziemā ceļus tīra un vasarā greiderē.

Vēl kas ir interesanti – palicis ārkārtīgi maz makšķernieku laivu.

Noprotu, ka patlaban dalāt savu ikdienu - puse no tās aizrit Rīgā, bet otra puse šeit. Kur Jūs vairāk jūtat sevī māju un piedrības sajūtu? Vai jūtaties kā vietējais šeit?

Tā ir ļoti, ļoti interesanta lieta un interesants jautājums, uz kuru es tā īsti nevaru atbildēt. Esmu Rīgā nodzīvojis savu mūža lielāko daļu, no 18 gadu vecuma. Taču es nekad neesmu Rīgu izjutis kā pieķeršanās punktu. Arī šeit, Raiskumā, ir tāpat. Līdz šim ir bijis tā, ka vasarā esmu piederīgs Raiskumā. Bet, tā plašāk skatoties, es priecājos, ka Cēsu “Lekrings” vinnēja florbolā. Taču tajā brīdī, kad viņi spēlētu ar Bausku, ar manu dzimto pilsētu, tad es, protams, priecātos, ja Bauska vinnētu. Tāds duālisms.

Taču arī Bauskā es vairs nejūtos tā īsti piederīgs.

Jāatzīst, ka ir tāda mazliet saplosīta sajūta – jūtos, labi gan te, gan tur.

Rīga vienmēr bijusi saistīta ar nogurumu un pārgurumu. Jau agrāk, kad no Rīgas beidzot tikām laukā, bijām atpūtušies jau no domas vien, ka esam tikuši no turienes prom.

Vai sevi saucat par Cēsu novadnieku?

Jā, es tā varu teikt. Te tomēr katra zemes pēda pārstāigāta daudzkārt.

Ja dzīve būtu bijusi savādāka, nevar zināt kā viss būtu iegrozījies. Maniem vecvecākiem bija mājas “Dumpji”, no kurienes mūs 1949.gadā izdzina. Otru vectēvu aizveda uz Sibīriju. Ja dzīve būtu bijusi citādāka, kas to lai zina, vai mēs te būtu.

Pēc dažām dienām jau klāt Līgo svētki. Vai tos svinēsiet šeit, Raiskumā?

Tas atkarīgs no mūsu jauniešiem. Viens no mūsu mazdēliem ir Jānis. Raudzīsimies, ko mūsu jaunieši izlems.

Vai Līgo svētkus parasti svinat šeit, savā lauku mājā Raiskumā?

Ļoti dažādi. Pa visiem šiem 40 gadiem noteikti šeit ir svinēts visvairāk.

Vai un kā mainījušās jūsu ģimenes Līgo tradīcijas? Kādas tās bija agrāk un kādas tās ir šobrīd?

Nevaru tās nosaukt par tradīcijām, bet agrāk svētki bija tādā kuplākā pulkā. Man tik ļoti patīk dziedāt! Skaitāties dziedātāju tauta, bet ar katru gadu dziedam arvien mazāk. Kādreiz kāds mūziķis teica: “Kopš izdomāja pogu *play*, ar to pašu dziedāšana sāka apstāties.” Atceros jau kopš bērnības, kad dziedājām jubilejās. Es vēl tagad visas tās dziesmas atceros. Vēl joprojām, ja trāpās kāds ar akordeonu vai ģitāru, kurš uzsit ritmu, tad tā lieta aiziet.

Mums te vienu gadu bija tāda dziedāšana! Mums tak nebija miera! Uzvilkāties viss bars uz laipas, lai skan vēl labāk uz ezera (*smejas*). Tas man pietrūkst.

Bet, tā tieši atbildot uz jautājumu, mums nekādas tādas īpašas tradīcijas nav.

Kā ar klasiskajām tradīcijām? Varbūt alu brūvējat vai sieru sienat, vai ugunskuru kurināt?

Alu nē, to es nejēdzu. Bet sieru gan. Sieva un viena no mazmeitām abas sien sieru. Ugunskuru arī, protams, kurinām.

Kurus pasākumus Cēsu novadā parasti cenšaties apmeklēt?

Man ļoti patīk, ka Cēsīs notiek mākslas festivāls un operas izrādes. Tas ir interesanti. Patika, ka tika atjaunots kultūras nams.

Kad baznīcas tornis bija izgaismots un spēlēja orķestris, tas bija tik jauki. Mēs arī tumsīnā tur aizbraucām. Priecājos par Cēsīm, ka tās diezgan strauji atjaunojas *smukuma* nozīmē. Arvien *foršākas* paliek.

Ja neskaita šo lauku māju Raiskumā, kuras vēl ir Jūsu mīļākās vietas Cēsu novadā?

Man patīk viss Cēsu novads, bet, ja man jāsaka kādas īpašas vietas, tad, pirmkārt, tās ir “Viļņu” mājas pie Zvārtes ieža. Tur mēs, kad ar sievu apprecējāmies, dzīvojām pa vasarām. Tur man ļoti patīk. Aizvien uzturam attiecības ar tagadējiem saimniekiem.

Otra vieta, kur man vienmēr ir ļoti pacilāts garastāvoklis, ja uz to pusi sanāk braukt, ir Vecpiebalga. Pirmkārt, tā saistās ar draugu būšanu, jaunību. Vēlāk jau ar teātra izrādēm. Bet Cēsu novadā brauc, kur gribi, visur skaisti. Gauja vien ko nozīmē.

Pie manis savulaik atbrauca lietuvieši draugs. Viņš bija tik pārsteigts, jo līdz tam viņš Latviju zināja tikai kā ceļa posmu “Viļņa-Rīga” caur Bausku. Tur jau ir līdzenums. Toreiz viņš bija pilnīgi sašutis par to, kādi mums te kalni.

Nemot vērā jūsu ilgo dzīvi šeit, pie Cēsīm, varat pilnvērtīgi novērtēt arī pilsētas attīstību cauri laikiem. Kādi ir Jūsu novērojumi šajā? Varbūt kādi ieteikumi?

Saprotu, ka cēsniekiem ieceres būtu daudz un skaistas, bet viss jau atduras pret

materiālajām iespējām. Tāpēc jāpriecājas par katru sīkumiņu, kas izdodas un, kas izdarīts. Kaut vai par to pašu Rīgas ielu tagad, kā tā ir mainījusies. Pirms aptuveni gada, abi ar sievu mēs gājām vienā siltā rudens vakarā lejā no laukuma pa Rīgas ielu, un sajūta bija tāda, ka mēs būtu kādā pārtikušā Vācijas vai Šveices mazpilsētā. No kafejnīcām ik pa laikam nāca kāda patīkama smarža. Krēsla piesedza negludumus, to, kas vēl nav izdarīts. Tajā pašā laikā varēja just, ka kaut kas iet uz priekšu.

Ne jau viss ir tik vienkārši izdarāms. Bet tas, ko cilvēki dara, ko domā un, ko grib darīt, tas ir apsveicami, un par to milzīgs paldies. Par to varam tikai priecāties.

Reljefs jau vien ko dod. Plakanums ir nepateicīgs. Saprotu, ka no saimnieciskā viedokļa reljefs ir grūtāk apkopjams, bet skatam tas ir daudz interesantāks.

Lai Cēsis zeļ un plaukst!

Ko Jūs novēlētu Cēsu novadam un novadniekiem?

Šajā pasaules situācijā, kāda tā šobrīd ir, es visiem – gan aktieriem, gan sētniekiem, gan direktoriem - vēlu tikai vienu: kaut mēs saglabātu mieru pasaulē. Ja ir miers, tad var daudz ko izdarīt un daudz ko saglabāt.

Tagad mums acu priekšā ir tik dzīvs piemērs, kas notiek, ja norisinās tāds noziegums kā karš.

Jo miera laikā mēs varam visu ko darīt - gan kašķēties un strīdēties, gan celt un radīt... Tas ir mans vēlējums.